

LIEKSAN PALVELUVERKKOSELVITYS

28.11.2018, Tark. 10.12.2020

"Kaava-asiakirjoissa ja selvityksissä on Pankakosken aluetta koskevia tietoja, tekstejä ja kaavaratkaisun ym. kuvauksia. Pankakoski (Karttaosa C) ei kuitenkaan ole nyt mukana kaavan ehdotusvaiheen käsittelyssä. Pankakosken osa-alue on erotettu omaksi kaavaprosessikseen luonnosvaiheen jälkeen alueella olevien kaavaratkaisujen ollessa avoimena."

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Palvelutarpeet	3
2.1. Kotitalouksien palvelukulutus	3
2.2. Lapsitaloudet ja eläkeläisikäisten taloudet	4
3. Kaupan palveluverkko ja kehitysnäkymät	7
3.1. Kaupan palveluverkko	7
3.2. Väestöennuste ja arvio ostovoiman kehityksestä	10
3.3. Vähittäiskaupan pinta-alatarve	11
3.4. Kaupallisten palvelujen saavutettavuus	12
4. Muu palveluverkko	15
4.1. Julkiset palvelut	15
4.2. Majoitus- ja matkailupalvelut	17
4.3. Liikennepalvelut	19
4.4. Koulujen saavutettavuus	20
5. Toimintaympäristön tarkastelu	22
5.1. Kaupan kehitystrendit	22
5.2. Palveluiden merkitys taloudelle ja työllisyydelle	23
5.3. Toimintaympäristön muutostekijät	26
6. Johtopäätökset	28
Lähteitä	31

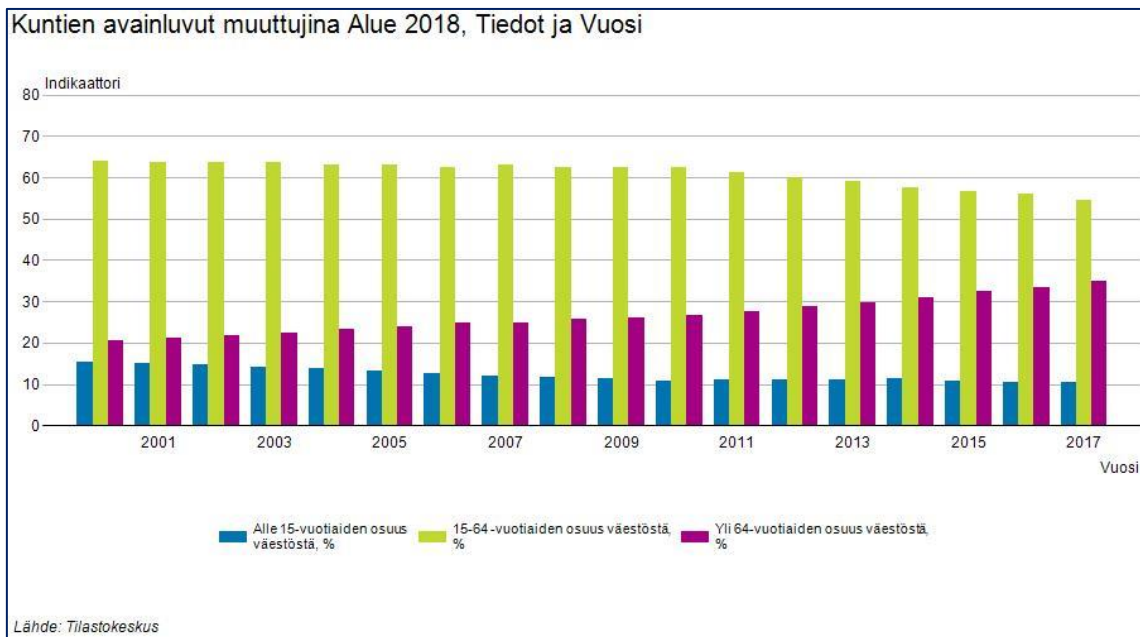
1. JOHDANTO

Työn tavoitteena on ollut tuottaa yleiskaavatyöhön liittyvä palveluverkon analyysi, jossa selvitetään yleispiirteisesti tiedossa olevat ja potentiaaliset investoinnit, alueen palvelurakenne ja palvelun aukot, asiakaspotentiaalin selvittäminen (alueen ostovoima ja ostosvirrat) sekä toimintaympäristön tarkastelu (muutostekijät, kilpailevat kohteet ja alueet). Selvitys perustuu tilastotietoihin ja käytettävissä olevaan paikkatietoon. Kaupungin julkiset palvelut huomioidaan osana selvitystä. Palveluverkkoa peilataan yleiskaavan aikajänteeseen ja olemassa oleviin strategisiin linjauksiin. Arvioinnissa otetaan huomioon myös palveluverkon merkitys alueelliselle elinvoimalle ja tarkastellaan palveluiden tulo- ja työllisyysvaikutuksia. Osana selvitystä arvioidaan myös vaikutuksia mm. alueen imagon kannalta.

2. PALVELUTARPEET

2.1. Kotitalouksien palvelukulutus

Palvelut ovat merkittävä osa kotitalouksien kulutusta ja kotitalouksien palvelukulutus perustuu merkittävästi julkisten palveluiden kulutukselle. Palvelukulutus vaihtelee kotitalouden elämänvaiheen ja sosioekonomisen aseman mukaan. Eri elämänvaiheessa olevat kotitaloudet tarvitsevat arjessaan erilaisia palveluita. Arjen palveluista eniten riippuvaisia ovat opiskelijat, eläkeläiset ja lapsiperheet. Myös vapaa-ajan viettotavat vaihtelevat ikäryhmittäin. Väestön ikääntyessä entistä keskeisimmiksi ovat muodostumassa ikääntyville suunnatut palvelut. Kuten alla olevasta kuvasta (kuva 1) voidaan huomata, yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä on kasvanut merkittävästi vuodesta 2001 vuoteen 2017. Tilastokeskuksen ennakkoväkiluvun mukaan (2018) Lieksan kaupungin väestömäärä on 11 264 ihmistä vuonna 2018.

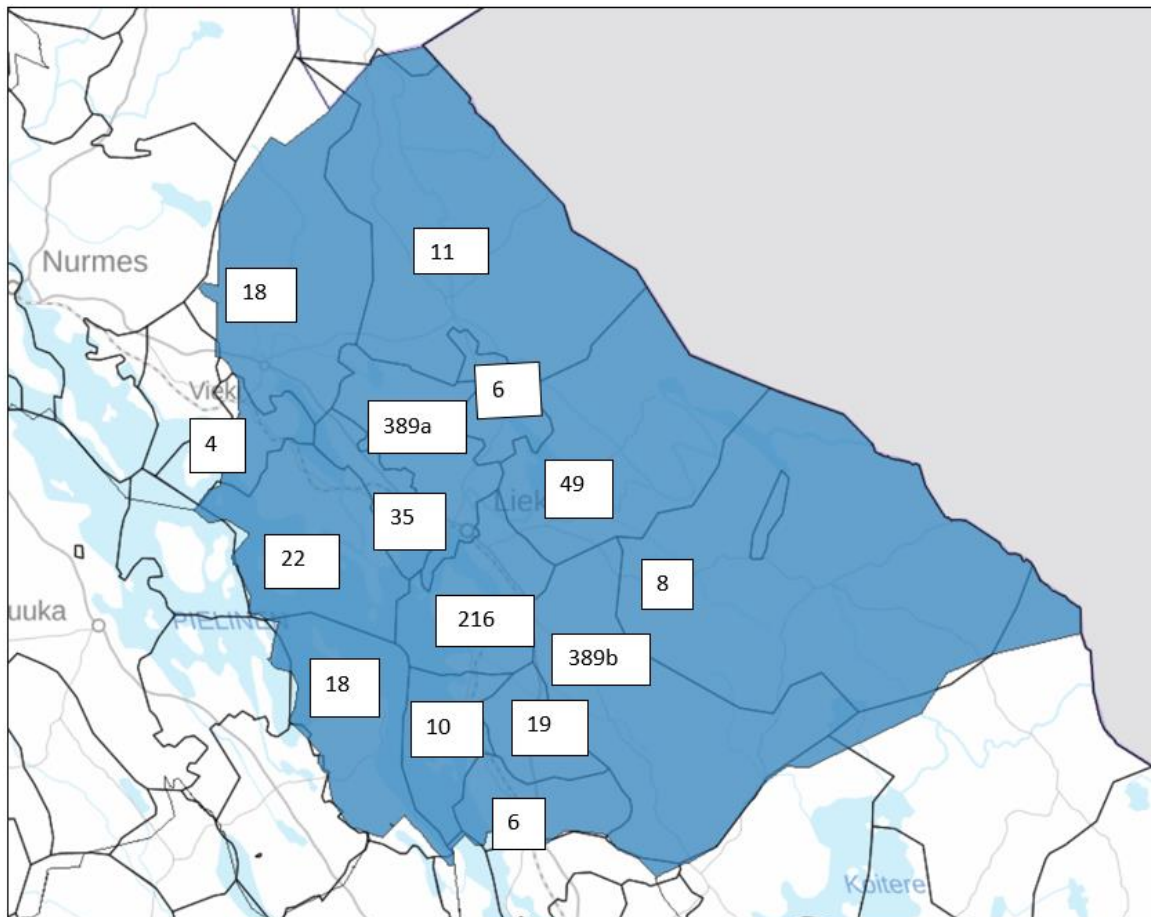
Kuva 1 Lieksan väestökehitys vuosina 2001-2017.

Kotitalouksien kannalta palvelusektorin voidaan katsoa olevan monella tapaa murrosvaiheessa. Murrokset liittyvät julkisten palvelujen järjestämisen ja tuotantotapojen muutoksiin, väestörakenteen muutoksiin kuten ikääntymiseen ja muuttoliikkeeseen, sekä ostovoiman ja palvelujen keskittymiseen. Teknologia muuttaa palvelujen tuottamiseen ja jakeluun liittyviä käytäntöjä ja niiden käyttö edellyttää käyttäjiltä entistä enemmän taitoja ja laitteita. Kotitalouksien ja yksittäisten palvelunkäyttäjien kannalta on kuitenkin keskeistä, että palvelut ovat helposti saatavissa, ne ovat laadukkaita ja hinnaltaan saavutettavissa. Palveluiden käyttö riippuu vahvasti mahdollisuuksista, joita kotitalouksilla on niiden hankkimiseen. (Tilastokeskus 2015.)

2.2. Lapsitaloudet ja eläkeläisikäisten taloudet

Palveluiden saatavuus on keskeinen kysymys etenkin lapsi- ja eläkeläistalouksille. Seuraavissa kuvissa 2 ja 3 on esitetty lapsitalouksien ja eläkeikäisten talouksien määrät Lieksassa postinumeroalueittain (Tilastokeskus 2016). Lapsitalouksiin on luettu ne taloudet, joissa vähintään yksi lapsi on 0-17 -vuotias. Eläkeikäisten talouksissa vähintään yksi talouden jäsen on vähintään 65 -vuotias. Lieksan keskus postinumeroalue (81700) muodostuu kahdesta eri alueesta (a ja b), joten esitetty talouksien määrä on näiden yhteissumma.

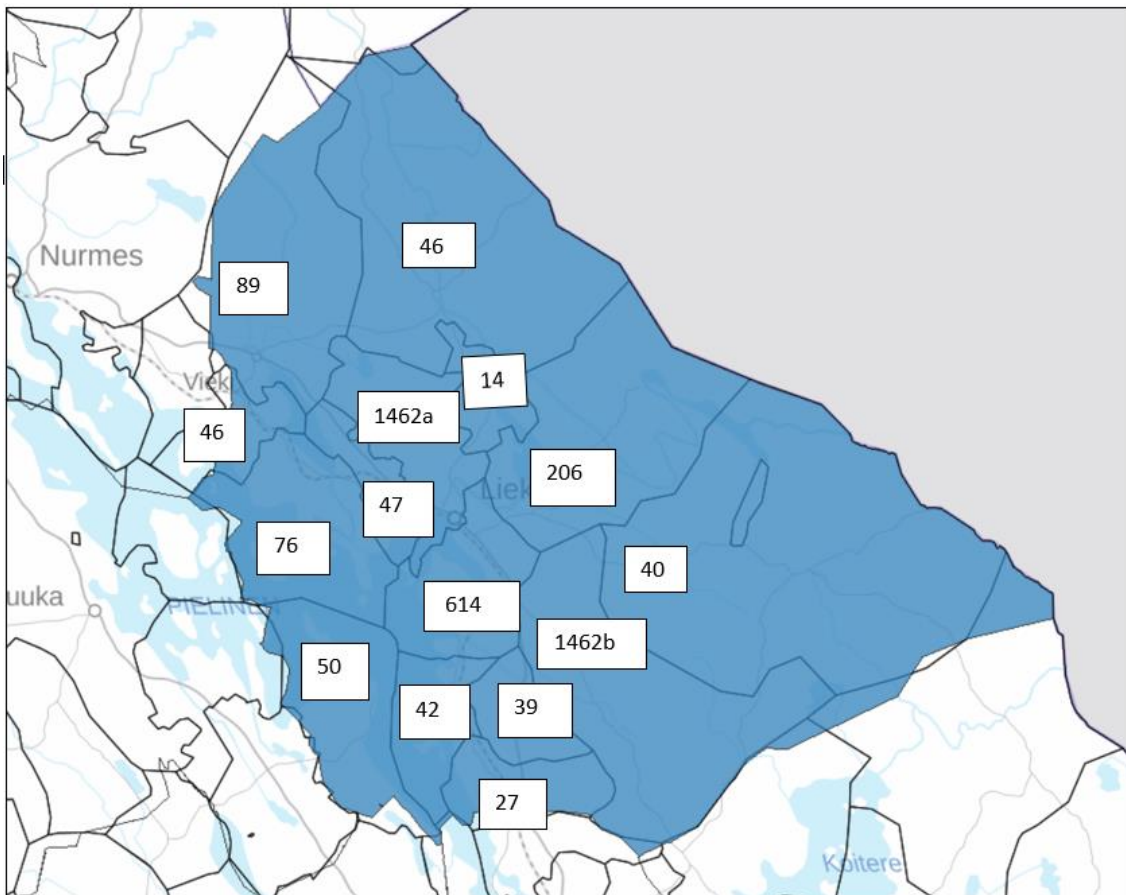
Lapsitaloudet

Postinumeroalue	Lapsitaloudet, 2016 (TE)	Postinumeroalue	Lapsitaloudet, 2016 (TE)
81560 Vuonisjärvi	19	81810 Jamali	35
81570 Kelvä	6	81820 Kylänlahti	22
81590 Vuonilahti	10	81850 Mätäsvaara	4
81650 Hattuvaara	8	81860 Viekijärvi	18
81660 Lehmikylä	..	81950 Pankajärvi	6
81700 Lieksa Keskus (a ja b alueet yhteensä)	389	81970 Jongunjoki-Pankajärvi	11
81720 Mähkö-Timitra	216	83960 Koli	18
81750 Pankakoski	49		

Kuva 2 Lapsitalouksien määrä postinumeroalueittain tarkasteltuna Lieksassa.

Eläkeikäisten taloudet

Postinumeroalue	Eläkeläisten taloudet, 2016 (TE)	Postinumeroalue	Eläkeläisten taloudet, 2016 (TE)
81560 Vuonisjärvi	39	81810 Jamali	47
81570 Kelvä	27	81820 Kylänlahti	76
81590 Vuonilahti	42	81850 Mätäsvaara	46
81650 Hattuvaara	40	81860 Viekijärvi	89
81660 Lehmikylä	..	81950 Pankajärvi	14
81700 Lieksa Keskus (a ja b alueet yhteensä)	1462	81970 Jongunjoki-Pankajärvi	46
81720 Mähkö-Timitra	614	83960 Koli	50
81750 Pankakoski	206		

Kuva 3 Eläkeikäisten talouksien määrä postinumeroalueittain tarkasteltuna Lieksassa.

3. KAUPAN PALVELUVERKKO JA KEHITYSNÄKYMÄT

Selvityksessä kuvataan kaupan nykytila ja kehitysnäkymät, sekä esitetään nykyinen kaupan palveluverkko ja kaupan jakauma pinta-alana. Kaupan palveluverkkoa tarkastellaan sekä päivittäistavarakaupan että erikoistavarakaupan näkökulmasta. Ostovoiman kehitystä ja yksityistä kulutusta arvioidaan suhteessa väestömäärän ja sen tuomaan potentiaaliin. Tuloksena voidaan esittää johtopäätös siitä, paljonko uutta kaupan tilaa tarvitaan nykyisten kasvutrendien pohjalta.

3.1. Kaupan palveluverkko

Suomen ympäristökeskuksen (2012) laatiman ”Yhdyskuntarakenteen toiminnalliset alueet Suomessa” selvityksen mukaan Lieksa muodostaa sekä päivittäistavarakaupassa että erikoiskaupassa oman asiointialueen.

Lieksan vähittäiskaupan palveluverkko muodostui 12 päivittäistavaramyymälästä, 2 päivittäistavaran erikoismyymälästä, 1 laajan tavaravalikoiman myymälästä, 39 erikoiskaupan myymälästä, 7 autokaupan myymälästä ja 3 huoltoasemasta vuonna 2012 (taulukko 1 s. 8). Pankakoskella sijainnut pienmyymälä lopetti toimintansa talvella 2018, joten ainakin päivittäistavaramyymälöiden suhteen kaupan palveluverkko on jonkin verran muuttunut tarkasteluhetkeen nähden. Erikoiskaupan myymälöistä 7 toimi tilaa vaativan erikoiskaupan toimialoilla ja 32 muun erikoiskaupan toimialoilla. Lieksan palvelutarjonta on päivittäistavarakaupassa hyvä suhteessa väestöpohjaan. Asukasmäärä (1033 asukasta) yhtä päivittäistavaramyymälää kohti oli alhaisempi kuin maakunnassa ja koko maassa keskimäärin. Erikoiskaupassa asukasmäärä (323 asukasta) yhtä myymälää kohti oli suurempi kuin koko maassa keskimäärin, joten väestöpohjaan suhteutettuna Lieksan erikoiskaupan palveluverkon kattavuus oli keskimääräistä heikompi. Vuonna 2012 ostovoiman siirtymä oli päivittäistavarakaupassa +14 % ja erikoiskaupassa -24 %. (Pohjois-Karjalan kauppapaikkaselvitys 2015.)

Taulukko 1 Päivittäistavarakaupan myymälätyypit ja erikoiskaupan toimialaryhmät Lieksassa 2012 (Pohjois-Karjalan kauppapaikkaselvitys 2015).

Päivittäistavarakauppa	
Hypermarket (>2500 m ²)	1
Tavaratalo (>1000 m ²)	
Supermarket	
Iso >1000 m ²	2
Pieni 400-999 m ²	1
Valintamyymälä	
Iso 200-399 m ²	5
Pieni 100-199 m ²	
Pienimyymälä	(3) 2*
PT-myymälät yhteensä	(12) 11

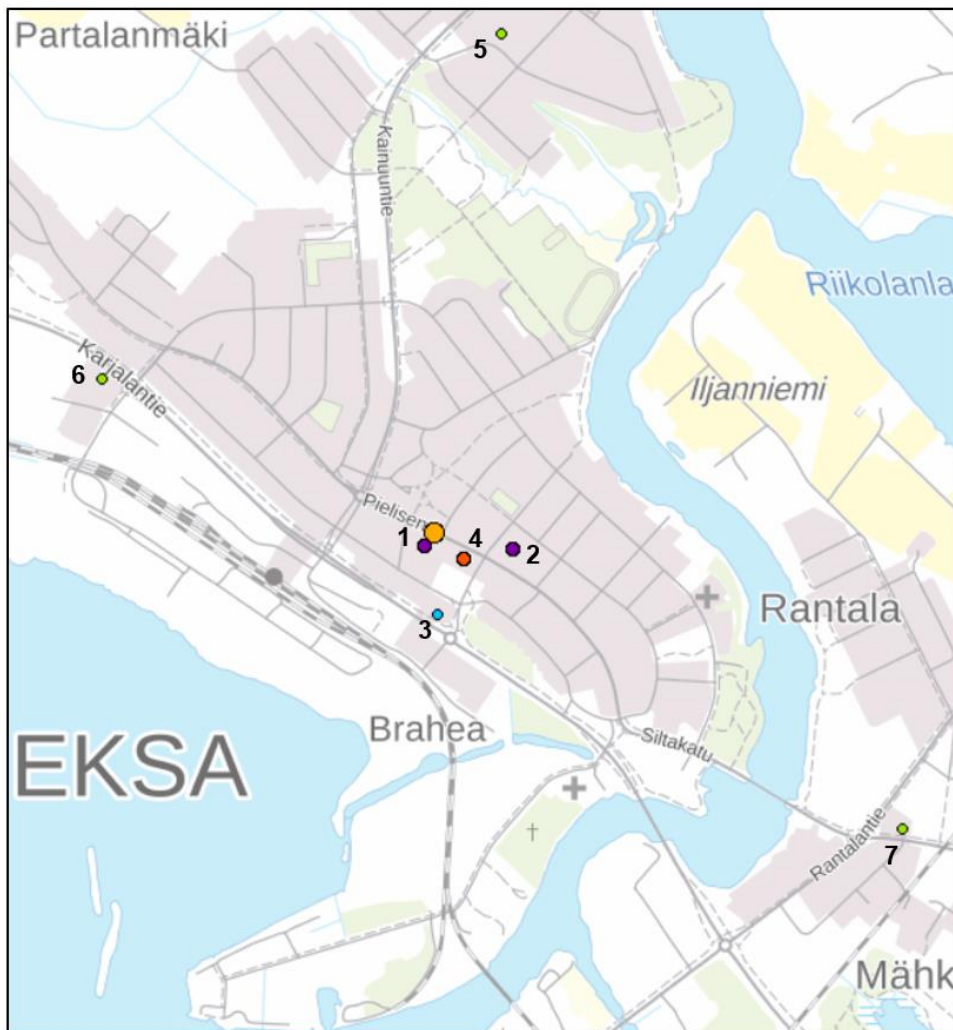
Muu erikoiskauppa	
Alkot, apteekit ym.	5
Muotikauppa	7
Tietotekninen kauppa	4
Muu erikoiskauppa	16
Tilaa vaativa erikoiskauppa	
Rautakauppa	2
Kodinkonekauppa	2
Huonekalukauppa	3
Muu tilaa vaativa kauppa	
Erikoiskaupan myymälät yhteensä	39

* Pankakoskella sijainnut Siwa on lopettanut toimintansa

Lieksan vähittäiskaupan palvelut keskittyvät keskustaajaman alueelle. Lieksan keskustassa on yksi vähittäiskaupan suuryksikkö¹ (K-Citymarket) ja neljä muuta vähittäiskaupan yksikköä (S-market, Autotalo Laakkonen, Lieksan Sähkö, ”Uusi Lieksan sähkö”). Yksiköiden kerrosala on yhteensä noin 18 500 k-m². Yksittäisten rakennusten kerrosala on 2000 - 6300 k-m². Lieksan keskustassa on kaupan kerrosalaa yhteensä noin 21 500 k-m², josta päivittäistavarakauppaa ja erikoiskauppaa noin 19 500 k-m² ja tilaa vaativan erikoistavaran kauppaa noin 2 000 k-m². Keskustakaupan osuus on noin 72 % Lieksan vähittäiskaupan kokonaiskerrosalasta. (Pohjois-Karjalan kauppapaikkaselvitys 2015.)

Lieksan keskustan tuntumassa sijaitsee useita päivittäistavarakauppoja kuten supermarketteja, valintamyymälöitä ja pienoistavaratalo (kuva 4).

¹ Yli 4 000 kerrosneliömetrin myymälät ovat vähittäiskaupan suuryksiköitä (MRL 71 a §).

Nro	Päivittäistavarakauppa	Luokka (TOL)	Osoite
1	K-Citymarket	Itsepalvelutavaratalot (yli 2500 m ²)	
1	K-Citymarket	Isot supermarketit (yli 1000 m ²)	Pielisentie 34, 81700 Lieksa
2	S-Market	Isot supermarketit (yli 1000 m ²)	Pielisentie 23-25, 81700 Lieksa
3	Lidl	Pienet supermarketit (yli 400m ² , enintään 1000m ²)	Mönninkatu 2, 81700 Lieksa
4	Tokmanni	Pienoistavaratalot ja muut erikoistumattomat myymälät (enintään 2500m ²)	Pielisentie 28-30, 81700 Lieksa
5	K-Market Partalanmäki	Valintamyymälät (yli 100m ² , enintään 400m ²)	Väinöläntie 4, 81700 Lieksa
6	ABC Lieksa Market	Valintamyymälät (yli 100m ² , enintään 400m ²)	Kalliokatu 8, 81700 Lieksa
7	K-market Muskotti	Valintamyymälät (yli 100m ² , enintään 400m ²)	Rantalantie 13, 81720 Lieksa

Kuva 4 Päivittäistavarakauppoja Lieksan keskusta-alueella (SYKE/Liiteri, 2018).

3.2. Väestöennuste ja arvio ostovoiman kehityksestä

Ostovoima ja sen kehitys ovat perusta kaupan palveluverkon kehittymiselle ja kaupan investoinneille. Ostovoima on arvioitu vuoden 2012 väestömäärän ja asukaskohtaisten kulutuslukujen perusteella. Ostovoiman kehitys on arvioitu Tilastokeskuksen väestöennusteen ja yksityisen kulutuksen kasvuarvioiden pohjalta. Väestöennusteen mukaan Lieksan väestömäärä on noin 10 010 asukasta vuonna 2030. Kulutuslukuina (€/asukas/vuosi) on käytetty Pohjois-Karjalan maakunnan keskimääräisiä kulutuslukuja (www.tuomassantasalo.fi). Yksityisen kulutuksen ennustetaan pitkällä aikavälillä kasvavan, mutta aikaisempaa hitaammin. Yksityisen kulutuksen kasvuarviona on käytetty päivittäistavarakaupassa 1 %/vuosi ja erikoiskaupassa 2 %/vuosi. (Pohjois-Karjalan kauppapaikkaselvitys 2015.)

Taulukko 2 Väestömäärän kehitys ja ennuste vuoteen 2030 - Muuttoliikkeen sisältävä laskelma (Tilastokeskus 2018).

Vuosi	2012	2018*	2020	2030
Väestömäärä	12 399	11 264	11 205	10 010

* Ennakkoväkiluku 30.4.2018.

Vähittäiskauppaan (pl. autokauppa ja huoltamot) kohdistuva ostovoima Tilastokeskuksen väestöennusteen ja edellä esitettyjen yksityisen kulutuksen kasvuennusteiden pohjalta arvioituna on vuonna 2030 Lieksassa noin 91 miljoonaa euroa. Vähittäiskaupan ostovoimasta kohdistuu päivittäistavarakauppaan noin 37 miljoonaa euroa, tilaa vaativan erikoistavaran kauppaan noin 20 miljoonaa euroa ja muuhun erikoiskauppaan noin 34 miljoonaa euroa. Autokauppaan ja huoltamotoimintaan kohdistuva ostovoima on noin 36 miljoonaa euroa vuonna 2030. Ostovoima on arvioitu vuoden 2012 rahassa. (Pohjois-Karjalan kauppapaikkaselvitys 2015.)

Taulukko 3 Laskennallinen arvio Lieksan oman väestön vähittäiskauppaan kohdistuvasta ostovoimasta vuonna 2030, milj.€.

Ostovoima- vuonna 2030	Päivittäis- tavara- kauppa	Muu erikois- kauppa	Tilaa vaativa kauppa	Vähittäis- kauppa yhteensä	Auto- kauppa ja huoltamot	Kauppa yhteensä
Milj. euroa	37	34	20	91	36	127

3.3. Vähittäiskaupan pinta-alatarve

Pohjois-Karjalan kauppapaikkaselvityksen mukaan (2015) Lieksan vähittäiskaupan kokonaismoitus vuonna 2030 on noin 46 000 k-m², josta noin 28 000 k-m² kohdistuu päivittäistavara kauppaan ja muuhun erikoiskauppaan. Noin 18 000 k-m² kohdistuu tilaa vaativan erikoistavaran kauppaan ja autokauppaan. Uuden liiketilan tarve vuoteen 2030 mennessä on Lieksassa noin 16 000 k-m², mikäli kaikki liiketilatarve on uusperustantaa. Käytännössä kuitenkin osa ostovoiman kasvusta kohdistuu olemassa olevien liikkeiden myynnin kasvuun.

Taulukko 4 Lieksan vähittäiskaupan kokonaismoitus 2030 ja sen kohdistuminen keskusta-alueille ja muille alueille.

Lieksa	Kokonaismoitus 2030 (k-m ²)		
	PT-kauppa ja erikoiskauppa	TIVA- ja autokauppa	Kerrosala yhteensä
Kokonaismäärä	28 000	18 000	46 000
Kohdistuu keskusta	25 000	5000	30 000
Kohdistuu muualle	3000	13 000	16 000

Taulukko 5 Lieksan vähittäiskaupan liiketilan lisätarve 2012-2030 ja sen kohdistuminen keskusta-alueille ja muille alueille.

Lieksa	Liiketilan lisätarve 2012-2030 (k-m ²)		
	PT-kauppa ja erikoiskauppa	TIVA- ja autokauppa	Kerrosala yhteensä
Kokonaismäärä	6000	10 000	16 000
Kohdistuu keskusta	5340	2800	10 400
Kohdistuu muualle	660	7200	5600

Lieksan keskusta-alue sijaitsee keskeisesti olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen ja noin 58 % kaupungin väestöstä asuu alle kolmen kilometrin etäisyydellä keskustasta. Keskustatoimintojen alue mahdollistaa merkitykseltään seudullisten vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittumisen olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen. Tämä vahvistaa nykyistä palveluverkkoa ja parantaa keskustan elinvoimaisuutta ja kehittämismahdollisuuksia. (Pohjois-Karjalan kauppapaikkaselvitys 2015.)

Taulukko 6 Vähittäiskaupan suuryksiköiden mitoitus vuonna 2030.

Suuryksiköt keskustassa 2030 (laskennallinen mitoitus)			
PT-kauppa ja erikoiskauppa	TIVA- ja autokauppa	Kerrosala yhteensä	Osuus kerrosalasta %
24 000	3 000	27 000	90 %

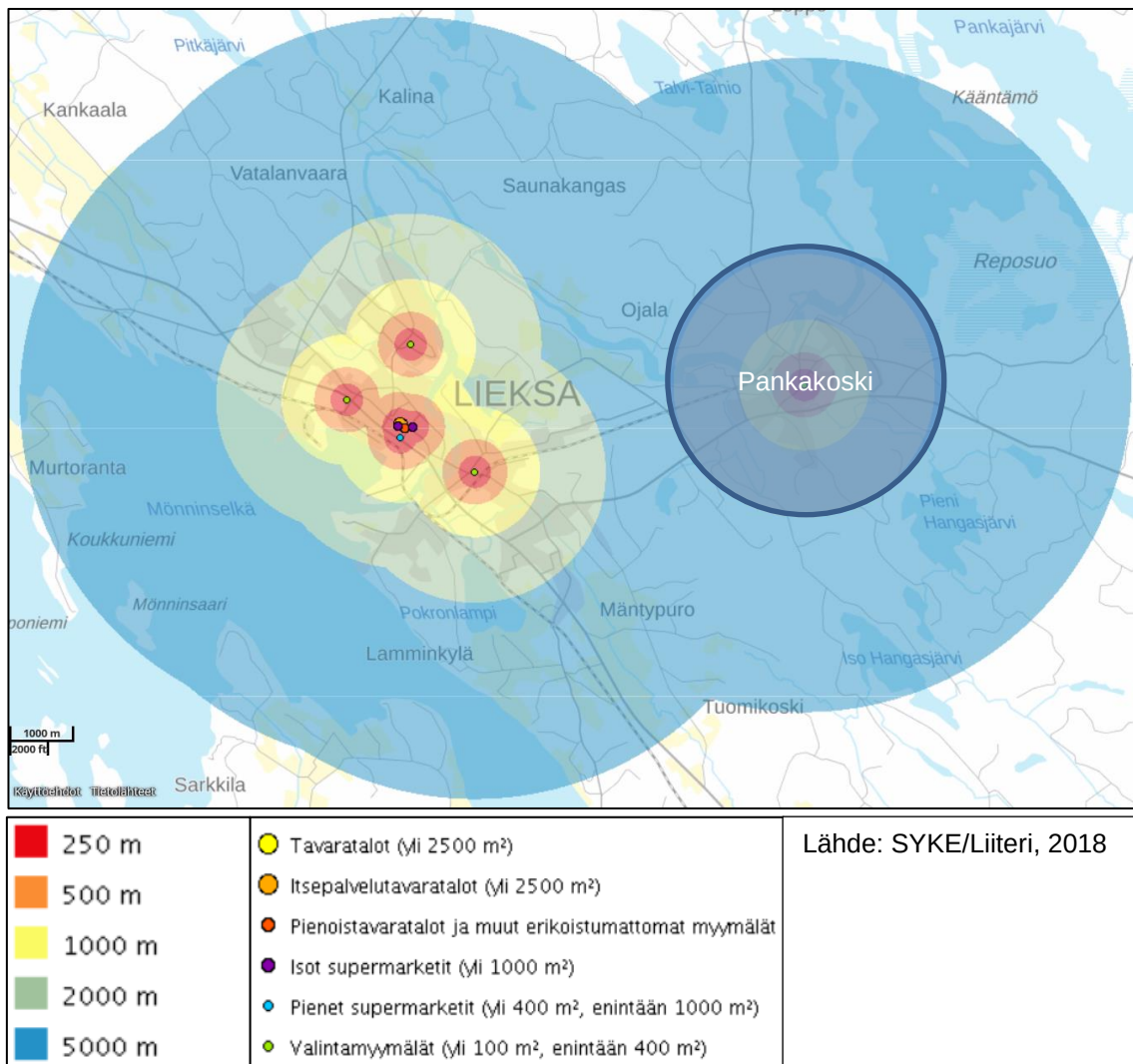
Taulukko 7 Keskusta-alueen laskennallinen enimmäismitoitus ja mitoituksen jakautuminen keskustahakuiseen ja muuhun kauppaan vuonna 2030.

Keskustatoimintojen alue	PT-kauppa ja erikoiskauppa	TIVA- ja autokauppa	Yhteensä
Keskustan vähittäiskaupan suuryksiköiden enimmäismitoitus 2030	25 000	0	25 000
Suuryksiköiden kerrosalan lisäys keskustassa 2012-2030	6 500	0	6500

Lieksan keskustan vahva asema ja kaupan mitoitus vaikutusalueen kysyntään perustuen luodellytykset kestäväälle ja tasapainoiselle kaupan palveluverkon kehitykselle. Seudullisesti merkittävien vähittäiskaupan suuryksiköiden ohjaaminen Lieksan keskustatoimintojen alueelle vahvistaa keskustan asemaa kaupan palveluverkossa. Liiketilatarpeesta vain osa sijoittuu merkitykseltään seudullisiin vähittäiskaupan suuryksiköihin. (Pohjois-Karjalan kauppapaikkaselvitys 2015.)

3.4. Kaupallisten palvelujen saavutettavuus

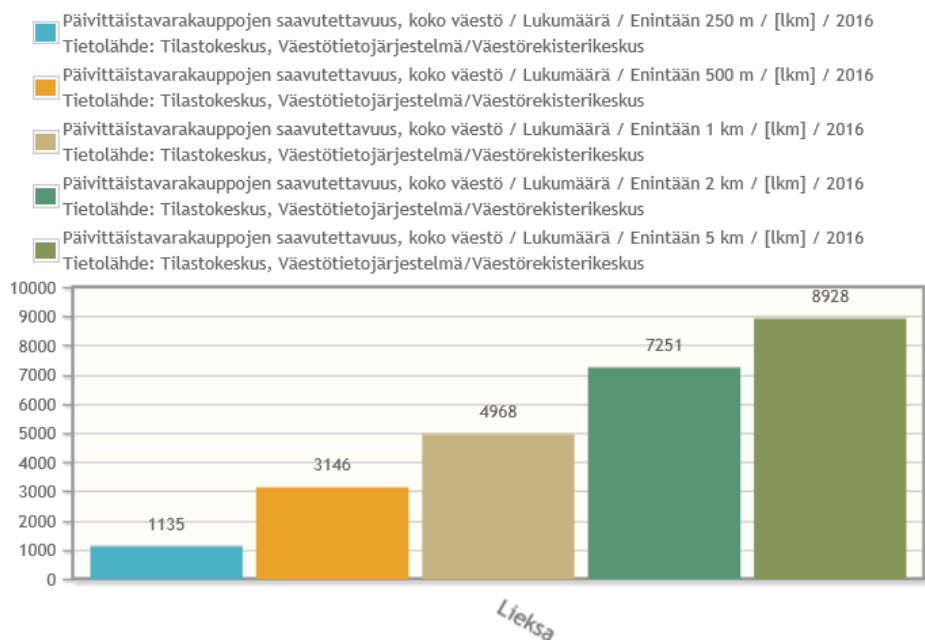
Lieksan keskusta sijaitsee kantatien 73 varressa. Kantatietä pitkin on sujuvat yhteydet autolla etelään ja pohjoiseen. Myös muu kunnan keskeinen tieverkko johtaa Lieksan keskustaan. Alueen saavutettavuus autolla on hyvä. Kantatietä 73 pitkin kulkee Pielisen itäpuolinen joukkoliikenne Joensuun ja Nurmeksien välillä, ja näin Lieksan keskusta on saavutettavissa kantatietä pitkin myös joukkoliikenteellä. Lisäksi Joensuun ja Nurmeksien välinen henkilöjunaliikenne kulkee Lieksan kautta kahdesti päivässä. Keskustassa ja sen lähetyvillä olevilla asuinalueilla kevyen liikenteen väyläverkko mahdollistaa kävellen ja pyöräillen tehtävät ostosmatkat. Keskustan ulkopuolella väylä ulottuu pisimmillään kantatietä 73 pohjoiseen ja etelään noin neljän kilometrin päähän keskustasta. Kevyen liikenteen väylä jatkuu keskustan eteläpuolella vielä kilometrin Märajälähdentietä pitkin Lamminkylään asti. (Pohjois-Karjalan kauppapaikkaselvitys 2015.)

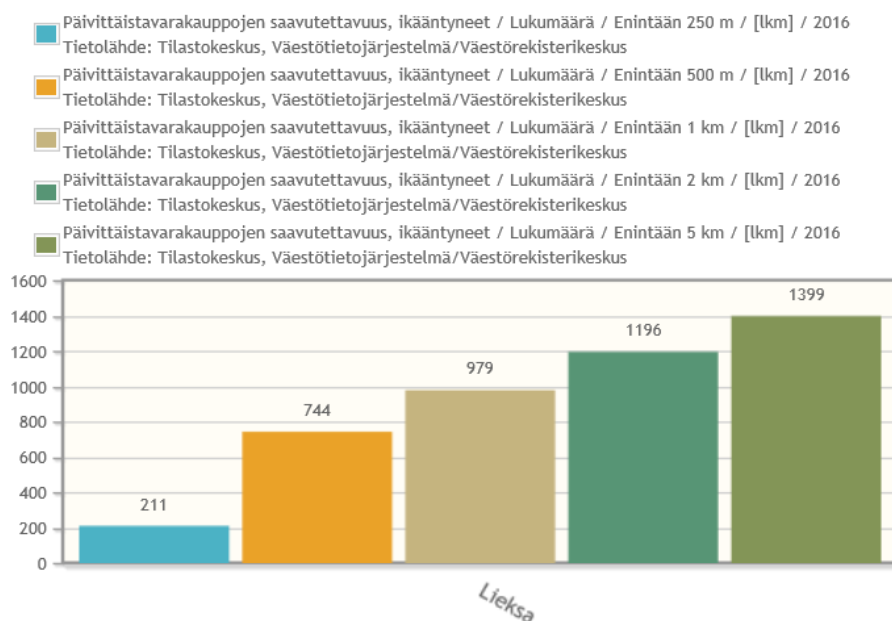
Kuva 5 Päivittäistavarakaupan saavutettavuusvyöhykkeet (Lähde: SYKE/Liiteri, 2018).

Pankakoskella sijainnut Siwa lopetti toimintansa talvella 2018. Vuonna 2016 Pankakosken postinumeralueella (81750) sijaitsi yhteensä 206 eläkeläistaloutta. Päivittäistavarakaupan toiminnan loppuminen luo alueelle palveluaukon (kuva 5), joka kohdistuu etenkin alueen eläkeläistalouksiin. Asuinympäristöjen palvelujen tulisi olla helposti saatavissa ja saavutettavissa. Seuraavassa kuvassa (kuva 6) on tarkasteltu päivittäistavarakaupan saavutettavuutta tilastollisesti. Lieksan ikääntyneistä yli 30 prosenttia kuuluu ryhmään, jolla on päivittäistavarakauppaan matkaan yli 2 kilometriä mutta enintään viisi kilometriä. Tarkastelu kuvaa tilannetta ennen Pankakosken palveluaukon muodostumista.

Päivittäistavarakauppojen saavutettavuus, koko väestö

Päivittäistavarakauppojen saavutettavuus, ikääntyneet

Kuva 6 Päivittäistavarakauppojen saavutettavuus, koko väestö ja ikääntyneet (SYKE/Liiteri, 2018).

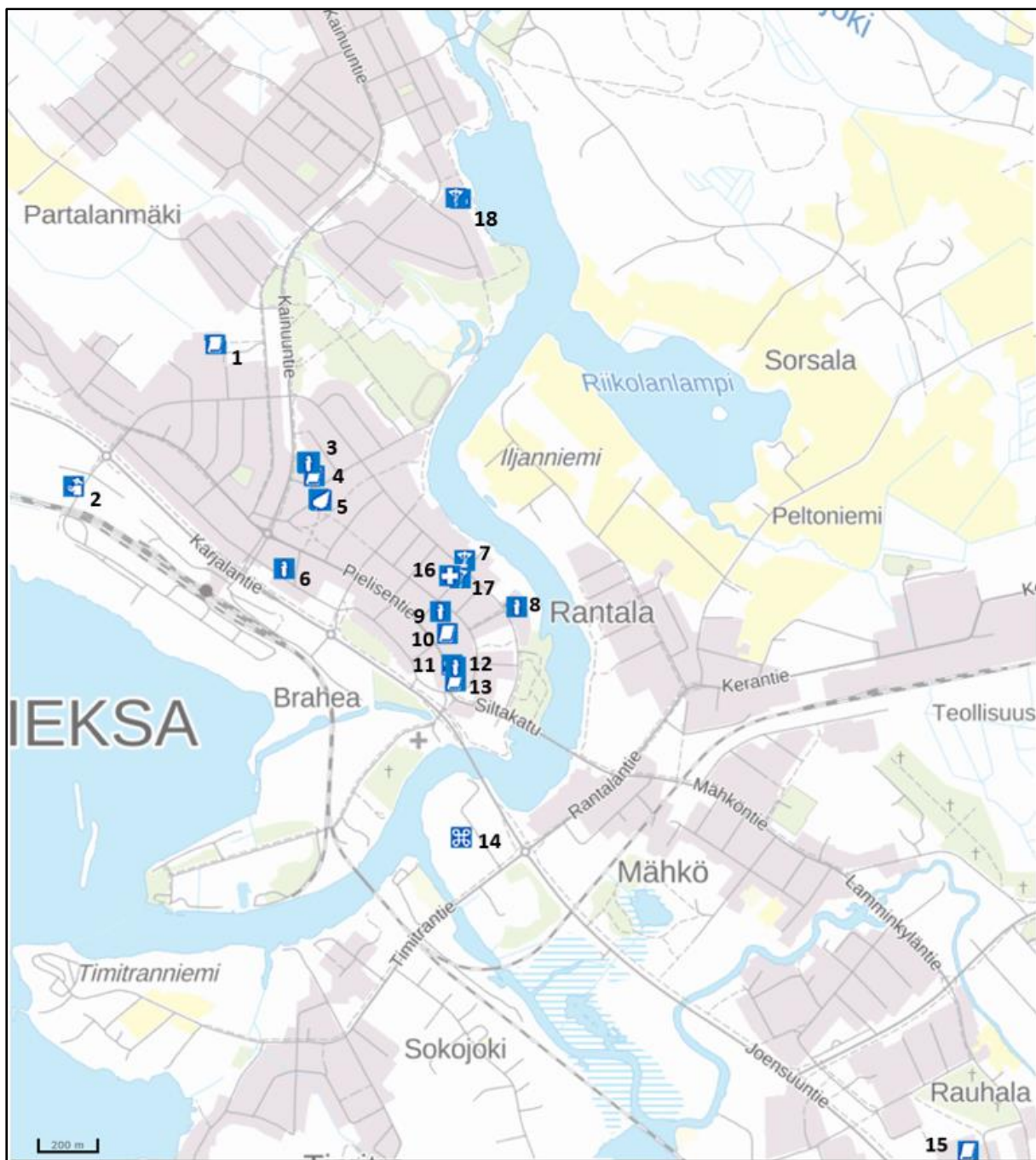
4. MUU PALVELUVERKKO

4.1. Julkiset palvelut

Lieksan kaupungin julkiset palvelut on kuvattu Lieksan kaupungin karttapalvelussa (infogis.infokartta.fi). Palvelut sijoittuvat keskustan tuntumaan kuten Pielisentien alkuun ja Koski-Jaakon kadun varteen, sekä Kainuuntien läheisyyteen (Kuva 7 s. 16). Uusia asuinalueita ja rakentamista olisi hyvä suunnitellaan niin että olemassa olevaan palveluverkkoon tukeutuminen on ainakin osin mahdollista. Palveluverkon kehittämisessä tulisi huomioida väestön ikääntymisen vaikutukset ja sen myötä tapahtuva palvelutarpeen muutos. Ikäihmisille suunnattuja palveluja ovat muun muassa erilaiset asumiseen liittyvät palvelut, hoito, hoiva ja kuntoutus. Ikäihmisille ja heidän läheisilleen suunnattuja palveluja tuottavat Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalujen kuntayhtymä Siun soten ohella myös järjestöt ja yksityiset palveluntuottajat.

Taulukko 8 Lieksan julkisia palveluja.

Nro.	Palvelu
1	P-K Ammattiopisto Lieksa
2	Palolaitos
3	Virastotalo, Kela, Työ- ja elinkeinotoimisto
4	Kirjasto
5	Poliisi, Palo- ja poliisitoimi, Metsähallitus, Virastot
6	Lieksan seurakunta
7	Palvelutalo Iltarusko
8	Joensuun ortodoksisen seurakunnan Lieksan toimipiste
9	Sosiaali- ja terveystalot
10	Lieksan kulttuurikeskus
11	Kaupungintalo
12	Lieksan kaupungin tekninen virasto
13	Hyvinvointipalvelut
14	Pielisen museo
15	P-K:n Aikuisopisto/Lieksan yksikkö
16	Terveystalo
17	Tuki- ja palv. Yrjöhovi
18	Päiväkeskus Karpalo

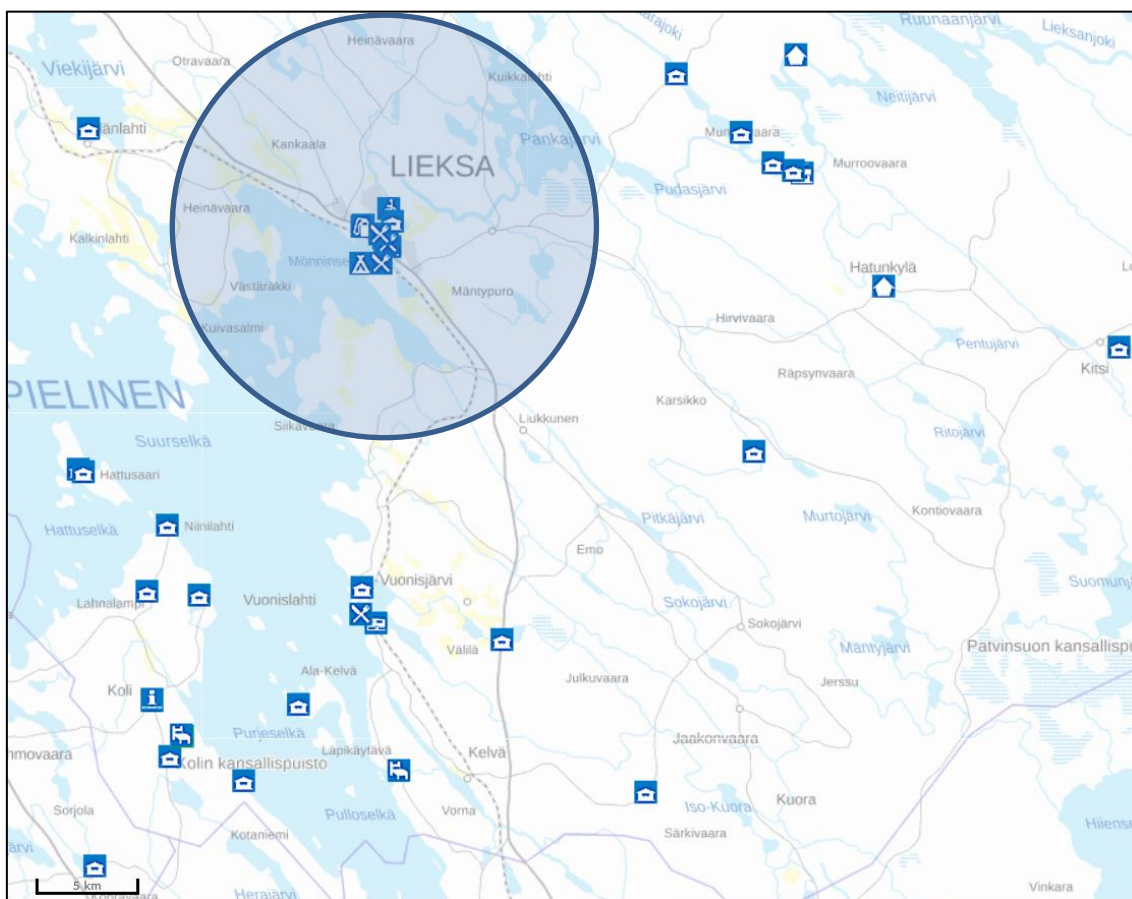

Kuva 7 Lieksan julkiset palvelut sijoittuvat keskustan tuntumaan (Lieksan kaupungin karttapalvelu).

4.2. Majoitus- ja matkailupalvelut

Lieksan karttapalvelun mukaan kaupungin keskustan ulkopuolella ei ole 10 kilometrin säteellä tarjolla matkailupalveluita (kuva 8). Tämä luo palveluaukon etenkin niille matkailijoille, jotka tulevat Lieksaan julkisilla liikennevälineillä. Jos matkailijalla on käytettävissä auto, ovat puolen tunnin ajomatkan päässä olevat majoituskohteet ja lomamökit saavutettavissa. Puolen tunnin ajomatka majoituspaikasta vähentää kuitenkin Lieksan keskustan tarjoamien palveluiden houkuttelevuutta.

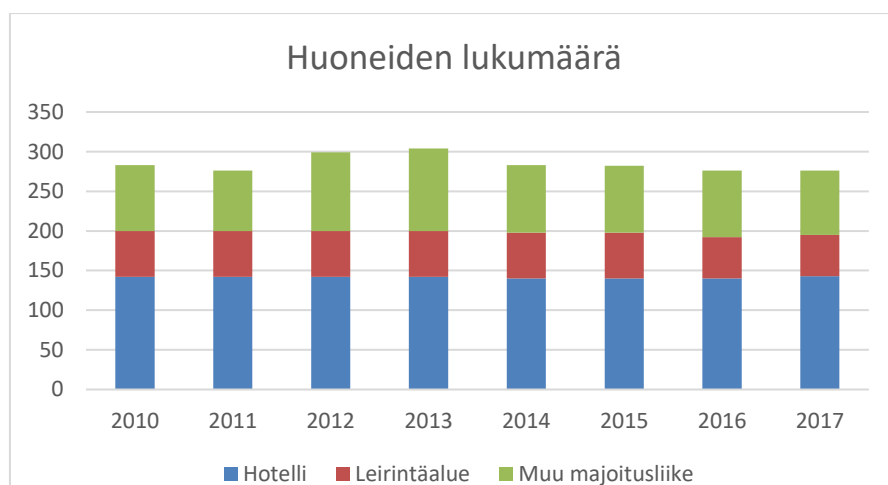
Esimerkiksi Lieksan Vaskiviikon aikana majoitusvaihtoehtoja on keskustassa ja sen lähituntumassa tarjolla rajoitetusti. Lieksan Vaskiviikko on kasvava tapahtuma: Vuonna 2018 maksullisissa konserteissa kävi noin 5900 ihmistä, joka on noin 7% enemmän, kuin edellisellä vuonna (www.lieksabrass.com).

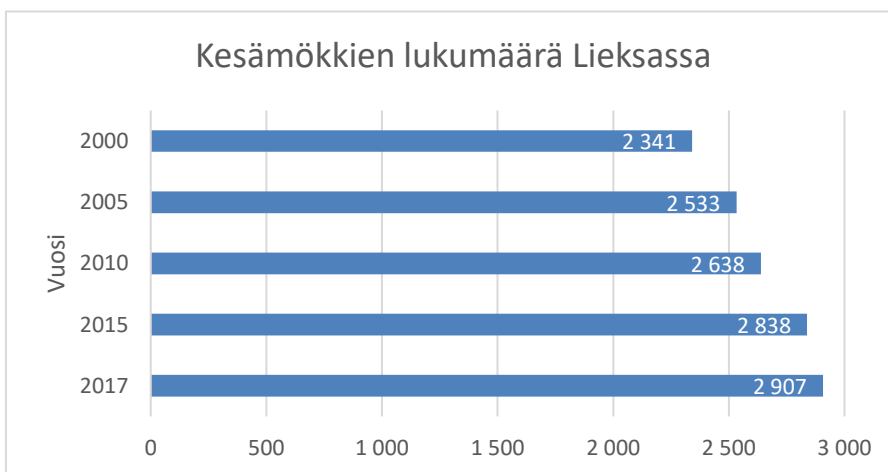
Kuva 8 Lieksan majoitus- ja matkailupalvelut (Lieksan kaupungin karttapalvelu).

Majoituspalveluiden tarjoamat huonemäärät ovat pysyneet melko vakiona vuosina 2012-2017 (Tilastokeskus). Myös vapaa-ajan asukkaat ovat merkittävä matkailupalveluiden käyttäjäryhmä. Kesämökkien määrä on selvästi kasvanut vuodesta 2000 vuoteen 2017. Kesämökkien lukumäärä oli vuonna 2017 jo hieman yli 2900. Varaustupia ja vuokramökkejä on Lieksassa 29 kappaletta. Näistä 11 sijaitsee Kolin alueella (Lieksan kaupungin karttapalvelu).

Huoneiden lukumäärässä vaihtelu on ollut vähäistä

Kesämökkien määrä on kasvanut selvästi vuodesta 2000 lähtien

Kuva 9 Huoneiden ja kesämökkien lukumäärän kehitys (Tilastokeskus 2018).

4.3. Liikennepalvelut

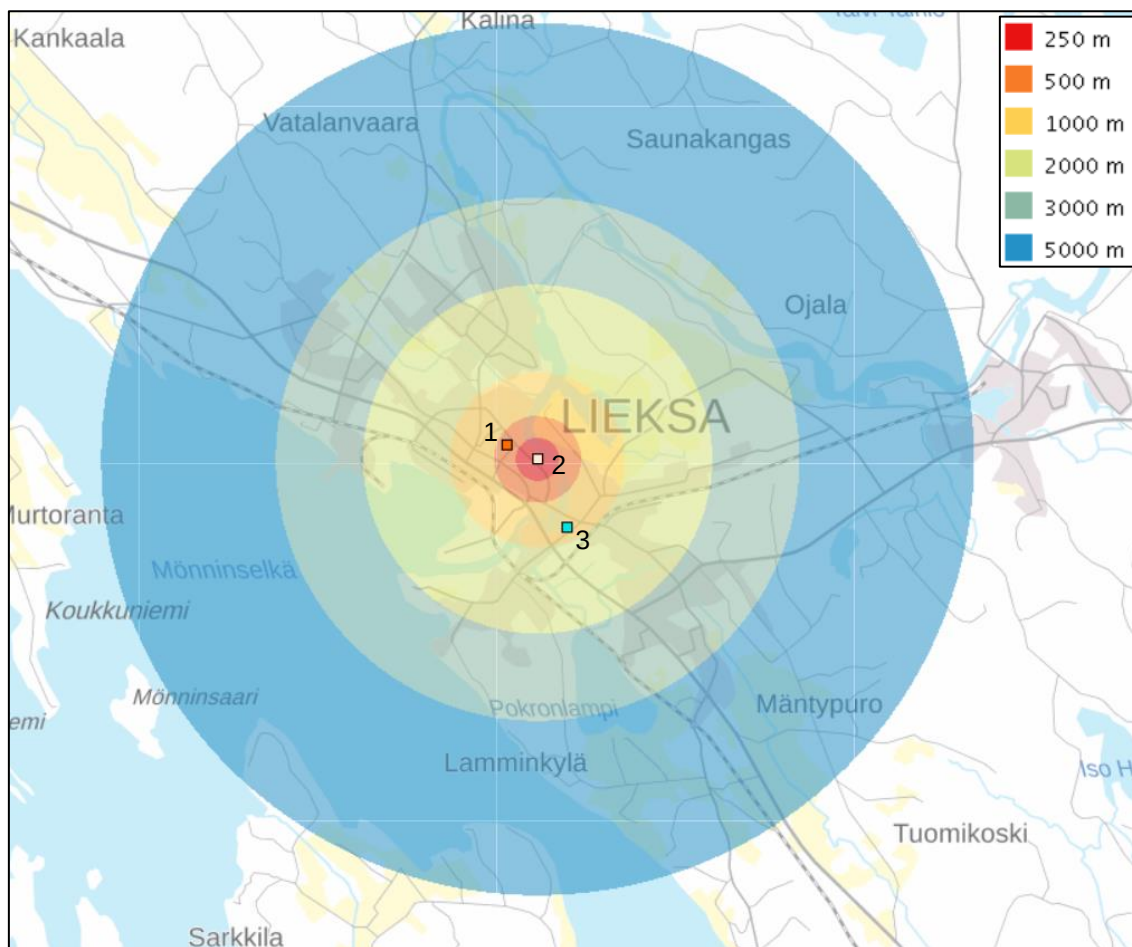
Julkisilla liikennevälineillä Lieksaan pääsee junalla tai linja-autolla. Rautatieasema sijaitsee Lieksan keskustassa. Lieksaan pääsee myös lentämällä Joensuuhun, josta jatkoyhteys Lieksaan junalla tai linja-autolla. Huomioitavaa on, että kuvassa näkyvä (kuva 10) Karjalantiellä sijaitseva linja-autoasemarakennus on purettu, mutta liikennöinti ja taksitoiminta jatkuu edelleen.

Kuva 10 Liikennepalveluja kuten huoltoasemat, linja-auto-asema, rautatieasema, taksi ja satamat (Lieksan kaupungin karttapalvelu).

4.4. Koulujen saavutettavuus

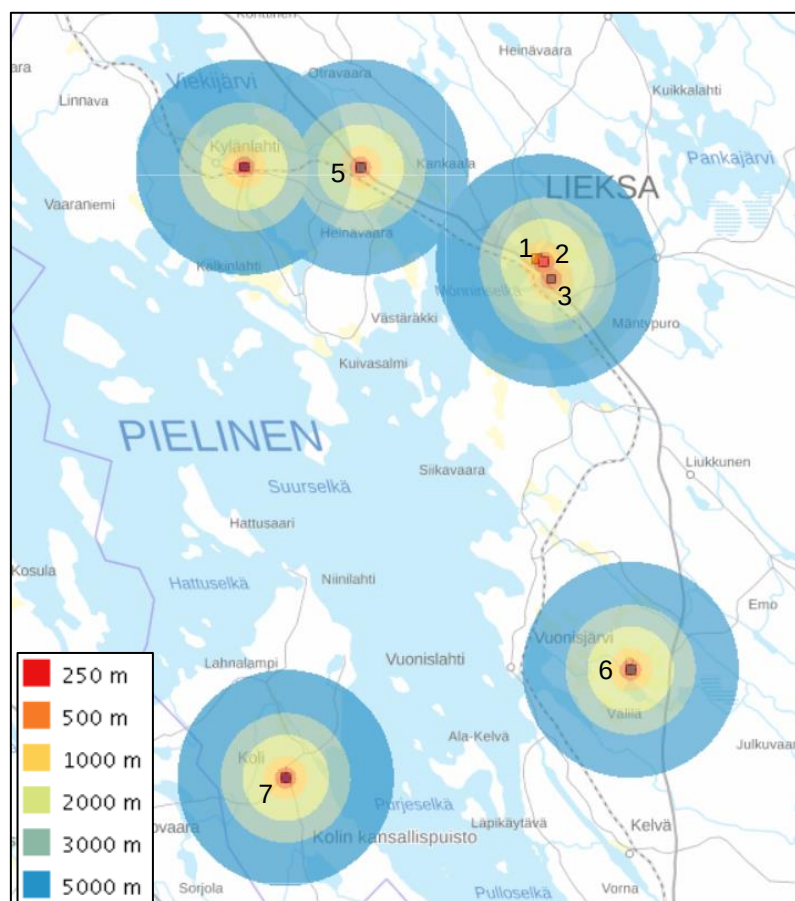
Lieksan keskustassa sijaitsee kolme kouluyksikköä. Lieksan lukio, Keskuskoulun alakoulu ja yläkoulu sekä Rantalan koulu. Eniten lapsitalouksia sijaitsee Lieksassa Lieksan keskus postinumeroalueilla ja Mähkö-Timitran postinumeroalueella - yhteensä 605 lapsitaloutta. Koulujen saavutettavuus suhteessa lapsitalouksien tiheyteen on näillä alueilla hyvä.

Koulujen saavutettavuusvyöhykkeet	
1	Lieksan lukio, oppilaita 137
2	Keskuskoulun alakoulu, oppilaita 271 ja Keskuskoulun yläkoulu, oppilaita 254
3	Rantalan koulu, alakoulu, oppilaita 177

Kuva 11 Lieksan keskustassa sijaitsevien koulujen saavutettavuus (SYKE/Liiteri, 2018).

Muita Lieksan alueen kouluja ovat Jamalin koulu, Vuoniskylien koulu ja Kolin koulu. Näistä eniten oppilaita on Uimaharjun koulussa, yhteensä 178 oppilasta.

Koulujen saavutettavuusvyöhykkeet	
1	Lieksan lukio, oppilaita 137
2	Keskuskoulun alakoulu, oppilaita 271 ja Keskuskoulun yläkoulu, oppilaita 254
3	Rantalan koulu, oppilaita 177, luokat 1-6, alakoulu
5	Jamalin koulu, alakoulu, oppilaita 59
6	Vuoniskylien koulu, alakoulu, oppilaita 30
7	Kolin koulu, ala- ja yläkoulu, oppilaita 47

Kuva 12 Koulujen saavutettavuus (SYKE/Liiteri, 2018).

5. TOIMINTAYMPÄRISTÖN TARKASTELU

5.1. Kaupan kehitystrendit

Päivittäistavarakaupassa hypermarketit ja isot supermarketit ovat olleet vahvoja tekijöitä ja ne säilyttävät asemansa myös lähitulevaisuudessa. Voidaan kuitenkin olettaa, että hypermarkettien koko ei enää kasva oleellisesti. Markkinoille tulee myös aiempaa pienempiä hypermarketteja. Päivittäistavarakaupassa viime vuosien aikana on voitu havaita, että on alettu perustaa uusia pienmyymälöitä. Laadukkaiden pienmyymälöiden merkitys on ollut kasvussa ja kasvaa edelleen tulevaisuudessa. Suurten ja pienten myymälöiden merkityksen kasvaessa keskikokoisten päivittäistavaramyymälöiden asema heikkenee. Kehityksessä on kuitenkin alueellisia eroja.

Kuluttajarakenteen muutosten, kuten väestön ikääntymisen ja pienten kotitalouksien yleistymisen myötä, myös asuinalueiden lähikauppojen tarve lisääntyy. Lisäksi myymälöiden erikoistumisen ja profiloitumisen merkitys kasvaa. Samalla liikenneasemamyymälöiden, Deli-tyyppisten myymälöiden ja 24/7-kauppaketjujen kysyntä kasvaa. Verkkokaupan merkitys tulee pitkällä ajanjaksolla kasvamaan myös päivittäistavarakaupassa. Edellytyksenä kuitenkin on, että kuljetuspalvelut kehittyvät logistisesti ja taloudellisesti kannattavaksi. Nettikaupan ja vähittäiskaupan yhdistelmät yleistyvät tulevaisuudessa. Myymälä voi olla verkkokauppaa tukeva nouto- ja palautuspiste, jossa tuotteet ovat esillä, mutta ostaminen tapahtuu vain verkossa. Digitalisoituminen vaikuttaa lähes kaikkiin kaupan toimintoihin: ostamiseen, logistiikkaan, verkkokauppasovelluksiin ja uudenlaiseen asiakaspalveluun myymälöissä (Solita 2015).

Erikoiskaupassa myymälöiden valikoimat monipuolistuvat ja kasvavat. Tämä merkitsee mm. sitä, että myymäläkoko kasvaa ja kauppakeskukset vahvistuvat. Samalla erikoistuminen, niin yksittäisten myymälöiden kuin pienten kauppakeskustenkin, lisääntyy. Tilaa vaativassa erikoiskaupassa on kehittynyt myös myymälöitä, joissa oman alan tuotevalikoiman lisäksi myydään muita tuotteita, esimerkiksi polkupyöriä kodin-koneliikkeessä.

Kaupan rakennemuutokset ovat havaittavissa selkeimmin myymäläverkon muotoutumisena. Kauppa kehittää ja uudistaa olemassa olevia myymälöitään mahdollisuuksien mukaan sekä avaa uusia myymälöitä alueille, joihin on muodostunut selkeä markkina-aukko. Osa myymälöistä kuitenkin suljetaan kannattamattomina muun muassa epäedullisen sijainnin tai väestöpohjan vähentymisen vuoksi. (Kohijoki 2013.)

Kaupan yleisenä kehitystrendinä koko maassa on ollut kaupan keskittyminen ja palveluyksiköiden koon kasvu. Lisäksi pääteiden varsiin on syntynyt ja syntymässä tilaa vaativaa erikoiskauppaa. Ostovoiman kasvun vuoksi kaupan ja erityisesti erikoiskaupan liiketilan tarve kasvaa.

Kaupunkirakenteeseen liittyvät kauppakeskukset ja kaupan keskittymät menestyvät. Päivittäistavarakauppojen ja erikoiskaupan ketjujen sijoittuminen keskusten yhteyteen parantaa niiden toimintaedellytyksiä. Tilaa vaativa erikoiskauppa mukaan lukien laajan tavaravalikoiman myymälät (halpahintamyymälät) on nyt ja tulevaisuudessa voimakkaasti kasvava erikoiskaupan toimiala. Tilaa vaativan kaupan alalle tulee jatkuvasti uutta tarjontaa ja uusia toimialakeskittymiä rakennetaan. Kaupan uusiutumissykli on muuta rakentamisen sykliä nopeampaa, noin 15 vuotta. Tilantarpeen lisäys voidaan ratkaista sekä nykyisiä tiloja laajentamalla että uusia yksiköitä rakentamalla.

Kaupallisten keskittymien merkitys on kasvanut ja kasvaa edelleen samalla kun irrallaan olevien myymälöiden asema heikkenee. Hyvä saavutettavuus ja asioinnin helppous ovat tärkeitä päivittäistavarakaupan menestystekijöitä myös tulevaisuudessa. Kaupan palvelujen liikenteellinen saavutettavuus on yksi menestyvän kauppapaikan avaintekijöistä. Viime aikoina on alettu yhä enemmän kiinnittää huomiota autolla saavutettavuuden lisäksi myös hyvään saavutettavuuteen joukkoliikenteellä sekä kävellen/pyöräillen. Tämä tukee kaupunkirakenteeseen liittyvien kauppapaikkojen menestymismahdollisuuksia. Saavutettavuus joukkoliikenteellä ja kävellen/pyöräillen on tulevaisuudessa entistä tärkeämpää pyrittäessä hillitsemään ilmastomuutosta ja vähentämään liikennettä.

5.2. Palveluiden merkitys taloudelle ja työllisyydelle

Palveluiden merkityksestä taloudelle ja työllisyydelle on puhuttu jo pitkään ja talouden palveluvaltaistumiselle on asetettu paljon odotuksia. Palveluvaltaistumisen on ajateltu lisäävän työllisyyttä, vaimentavan kansainvälisten taloustaantumien seurauksia ja lisäävän talouskasvua etenkin palveluiden digitalisoituessa. Talouden palveluvaltaistumisen on ajateltu myös edistävän talouden ekologisuutta ja kestävyyttä (Tilastokeskus 2015). Vuonna 2015 Lieksassa palvelualan työpaikkoja oli yhteensä 2415. Postinumerotalueittain tarkasteltuna eniten palvelut työllistivät Lieksan keskuksessa (ks. taulukko 9 s. 24). Lieksalaisista yrityksistä suurin osa toimii palvelualalla (taulukko 10 s. 24).

Taulukko 9 Työpaikat toimialoittain 2015 (Tilastokeskus 2018).

	Postinumeroalue	Palveluiden työpaikat, 2015
1	Lieksa Keskus (81700)	1505
2	Mähkö-Timitra (81720)	638
3	Koli (83960)	109
4	Kylänlahti (81820)	89

Taulukko 10 Lieksalaisia yrityksiä ja toiminnan laatu (www.lieksa.fi).

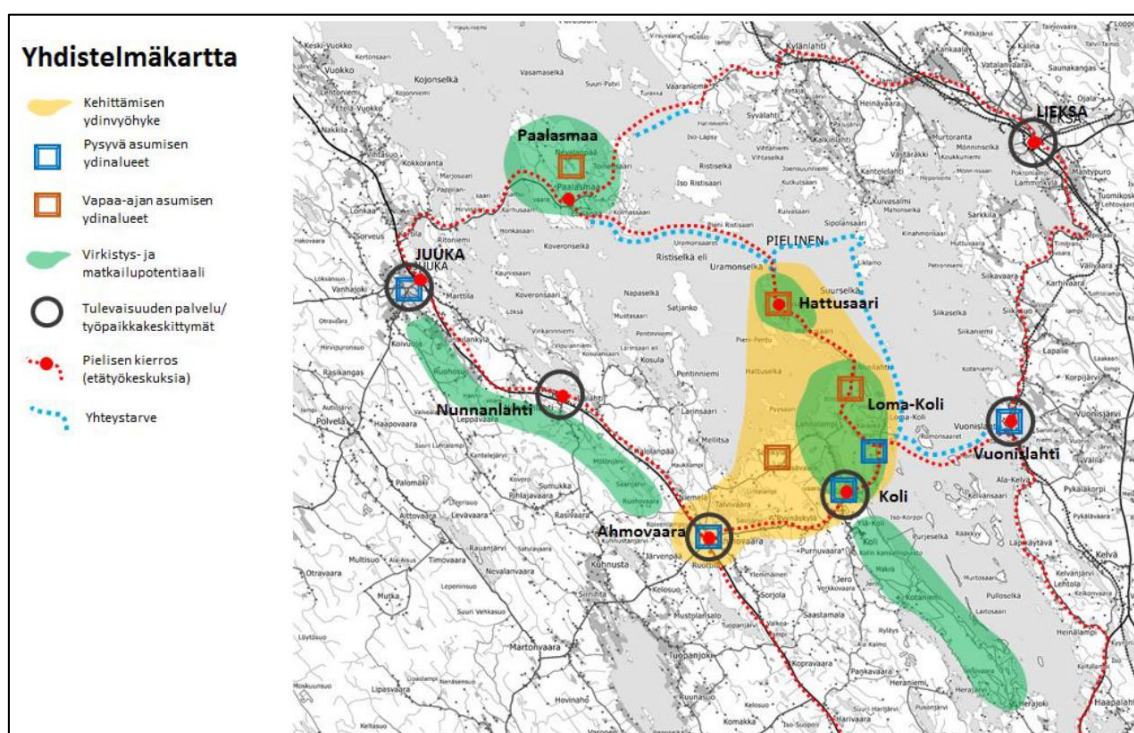
Yritystoiminnan laatu	Lukumäärä
Palvelut	67
Teollisuus	15
Virkistys ja vapaa-aika	11
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	6
Kuljetus	3
Muut	5

Vuonna 2015 Lieksan taajama-alueella (poislukien Pankakoski) oli 605 työpaikkaa terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluiden alalla, 422 työpaikkaa teollisuudessa, 320 työpaikkaa tukku- ja vähittäiskaupassa, 315 työpaikkaa julkishallinnossa, 249 työpaikkaa vähittäiskaupassa, 197 työpaikkaa koulutuksessa sekä 114 työpaikkaa kuljetus- ja liikennealalla. Vuonna 2015 lähes kaikki Pankakosken taajama-alueen 233 työpaikkaa olivat teollisuustyöpaikkoja. (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto.)

Palvelutuotannon kehittymisen näkökulmasta Kolin matkailukeskittymän rooli on merkittävä. Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma 2018–2021 mukaan tavoitteena on erityisesti majoitus- ja palvelukapasiteetin kasvattaminen sekä infrastruktuurin kehittäminen. Pohjois-Karjalan aluerakenneselvityksessä 2040 Kolin alue on tunnistettu maakunnan kehittymisen kannalta

keskeisenä alueena ja solmuna, jonne voi ja tulee syntyä monipuolisesti uusia toimintoja, yrityksiä ja rakentamista.

Lieksan kaupungin ja Juuan kunnan visio Kolin kehittämiseksi pitää sisällään Kolin matkailuvolyymin kymmenkertaistamisen nykyisestä vuoteen 2050 mennessä ja tämän myötä vaikutusalueen merkittävän vahvistumisen. Kehityksellä on myönteinen vaikutus myös Lieksan ja Juuan työpaikkoihin ja väkilukuun. Pitkällä aikajänteellä tämä voi tarkoittaa 2000 uutta työpaikkaa matkailuun, palveluihin, kauppaan, kuljetusallalle, koulutukseen jne. Kuvassa (Kuva 13) voidaan nähdä tulevaisuuden palvelu- ja työpaikkakeskittymiä. (Kolin kehittämisen iso kuva 2050, 2018.)

Kuva 13 Tulevaisuuden palvelu- ja työpaikkakeskittymiä (Kolin kehittämisen iso kuva 2050).

Matkailu on globaali kasvuala ja toimialan elinvoima on kasvuhaluissa yrityksissä. Matkailutuloa kertyi Lieksaan vuonna 2015 yli 2,3 miljoonaa euroa. Yli puolet matkailutulosta kansainvälisiltä markkinoilta tulee Venäjältä. Matkailijoita tulee lisäksi Saksasta, Sveitsistä, Virossa ja Ruotsista. (ToolBox-travel 2016.) Matkailun työllistävää merkitystä voidaan mitata suhteuttamalla matkailutoimialojen työlliset kaikkiin työllisiin. Pohjois-Karjalassa matkailutoimialoilla työskentelevien osuus oli 5 prosenttia kaikista työllisistä vuosina 2013–2015. Matkailun

laskennallinen työllisyys saadaan kertomalla toimialan työlliset matkailun osuudella. Näin saadaan karkea arvio siitä, kuinka suuri osa työllisistä palvelee matkailijoita. Matkailun laskennallinen työllisyys oli vuosina 2014–2015 Pohjois-Karjalassa 1800 henkilöä. (TEM 2018.) Vähittäiskauppojen merkitys matkailutuloissa on suuri: jokaisesta matkailueurosta vähittäiskauppa saa yli 60 prosenttia (Yle uutiset 2014).

5.3. Toimintaympäristön muutostekijät

Lieksan kaupunki on varautunut toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten huomioimiseen ja asettanut tavoitteita palvelutuotannon tuottavuuden tehostamiseen. Toteutuneita toimenpiteitä ovat olleet mm. joukkoliikenteen toteuttamistavan suunnittelu (omat hankinnat/matkojen yhdistelykeskus) sekä kylvien asiointiliikenteen ja koulukuljetusten suunnittelu. Hallinto- ja asiakaspalveluja keskittämällä Lieksassa pyritään varmistamaan toiminnan tehokkuus ja tuottavuus. Toiminnan tehokkuuden ja tasokkuuden varmistaminen strategiaan sidotun toimenpideohjelman mukaisesti on kuitenkin kesken. Kesken on myös tavoite talouden ja toiminnan sopeuttaminen päivähoidon kysyntää vastaavaksi ja päiväkotien käyttöasteiden parantaminen. Ryhmäperhepäiväkodin tarve on jatkunut syksyllä 2017. Lapsia ei voitu sijoittaa perhepäivähoitoon henkilöstön vähenemisen takia. (Lieksan kaupunki 2018.)

Lieksan tavoitteena on ollut myös paikkakunnan imagon kehittäminen. Positiivista Lieksa-kuvaa on vahvistettu omalla toiminnalla, tiedottamisella ja markkinoinnilla. Toiminnallisena tavoitteena on ollut vetovoimatekijöiden määrittäminen, sekä viestintä- ja markkinointisuunnitelman laatiminen. Lieksan imago- ja brändityössä, sekä vetovoimatekijöiden vahvistamisessa painottuvat luonto, kulttuuri ja ympäristö. Positiiviseen viestintään kuuluvat esimerkiksi luonto- ja kulttuurimatkailuun liittyvät yleisöluennot. (Lieksan kaupunki 2018.)

Kaupungin ympäristömyönteistä imagoa tukevat myös HINKU-hanke ja bio-/metsäklusterin kehittäminen Kevätniemen yritysalueelle. HINKU-hankkeen päätavoitteena on kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen 80 prosentilla vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Päästövähennyksen lisäksi tärkeänä näkökulmana toiminnassa on kuntatalouden kohentaminen sekä aluetalouden ja elinkeinojen kehittäminen. Uusiutuva energia ja energiatehokkuus mahdollistavat esimerkiksi kiinteistöjen käyttökulujen pienentämisen sekä uusien työpaikkojen kehittymisen. Maankäytön kokonaisvaltaisella suunnittelulla voidaan turvata ilmastonmuutoksen kannalta tehokas, toiminnallisesti monipuolinen ja rakenteellisesti eheä yhdyskuntarakenne (Pohjois-Karjalan liitto 2011).

Toinen toimintaympäristöön kohdistuva kehittämishanke on Kevätniemen yritysalueen vahvistaminen. Kevätniemen yritysalueen liikenne- ja logistiikkajärjestelmän kehittäminen mahdollistaa biomassan jalostamisen tuontia korvaavaksi tuotteeksi, tukee maakunnallista hiilineutraalin energiatuotannon tavoitetta sekä mahdollistaa uuden vihertuotannon sijoittumisen alueelle sekä parantaa alueella jo toimivien bioraaka-ainetta hyödyntävien yritysten toimintaedellytyksiä. Tavoitteena on Kevätniemen yritysalueen kehittäminen vastaanottamaan erityisesti bio-/metsäklusterin uudet pk-yritykset sekä vahvistamaan jo olemassa olevaa pk-yritystoimintaa. (www.lieksa.fi/kehittamishankkeet).

Palveluympäristöön liittyviä tekijöitä ovat mm. julkiset palvelut, kaupalliset palvelut, vapaa-ajan palvelut ja liikenneyhteydet. Lieksan keskusta-alueen ohella merkittäviä tulevaisuuden palvelu- ja työpaikkakeskittymiä ovat Vuonisahti, Koli, Ahmovaara, Nunnanlahti ja Juuka (ks. Kuva 13). Pohjois-karjalan aluerakenne 2040 selvityksen mukaan Lieksan keskustan kanssa kilpaileva palvelu- ja osaamiskeskittymä on erityisesti Joensuu. Joensuun vetovoimaa vahvistavat yliopisto, keskussairaala, lentokenttä ja muut kaupunkitasoiset palvelut. Muita pienempiä kilpailevia keskittymiä ovat Eno, Ilomantsi, Kitee, Heinävesi, Outokumpu, Nurmes ja Valtimo.

Elämisen laatu alueella vaikuttaa alueiden vetovoimaan ja kilpailukykyyn - siihen kuinka alue houkuttelee uusia asukkaita ja osajia. Keskuskauppakamarin (2016) tekemässä Alueiden kilpailukyky -selvityksessä turvallinen ja viihtyisä elinympäristö oli tärkein elämänlaatuun vaikuttava tekijä sekä vuonna 2016 että viisi vuotta aiemmin tehdyssä kyselyssä. Lähes yhtä paljon painoarvoa annettiin koulujen, julkisten liikenneyhteyksien ja terveydenhuollon kehittämiseksi. Selvityksen mukaan Pohjois-Karjalassa oli eniten yritysjohtajia, jotka panostaisivat sekä terveydenhuoltoon että päivähoitoon erittäin paljon. Selvityksessä pohdittiin, että päiväkodit ja muut palvelut olisi hyvä sijoittaa toistensa läheisyyteen. Tämä sujuvoittaa perheiden arkea ja samalla syntyy myös luonnollisia asiakasvirtoja paikallisille yrityksille.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Lieksan maapoliittiseen strategiaan on kytketty ne käytännön toimenpiteet, joilla päämäärien saavuttamista edistetään. Maapoliittinen linjaus pitää sisällään tavoitteen tehokkaasta palvelutuotannosta, jossa varmistetaan myös lähipalvelujen saavutettavuus ja väestökehityksen huomioiminen palvelurakenteessa.

Lieksan keskusta toimii vaikutusalueensa vetovoimaisena kaupan keskuksena. Tavoitteena voidaan pitää, että valtaosa päivittäistavarakaupan ja erikoiskaupan palveluista sijoittuu tulevaisuudessakin Lieksan keskusta-alueelle. Tämä tarkoittaa edellytysten luomista toimivalle kilpailulle ja vaihtoehtoisten kaupan sijaintipaikkojen turvaamista myös pitkällä aikajänteellä. Kaupan palveluverkkoa rakennetaan vaikutusalueen asukkaiden, loma-asukkaiden ja matkailijoiden ostovoiman kehitykseen perustuen.

Lieksan keskusta-alueella sijaitsee useita supermarketteja ja valintamyymälöitä. Palvelutarjonta on päivittäistavarakaupassa hyvä suhteessa väestöpohjaan. Asukasmäärä yhtä päivittäistavaryymälää kohti on ollut alhaisempi kuin maakunnassa ja koko maassa keskimäärin. Toisaalta erikoiskaupassa asukasmäärä yhtä myymälää kohti on ollut suurempi kuin koko maassa keskimäärin, joten väestöpohjaan suhteutettuna Lieksan erikoiskaupan palveluverkon kattavuus vaikuttaisi olevan hieman keskimääräistä heikompi.

Pohjois-Karjalan kauppapaikkaselvityksen (2015) perusteella Lieksan vähittäiskaupan kokonaismitoitus vuonna 2030 on noin 46 000 k-m², josta noin 28 000 k-m² kohdistuu päivittäistavarakauppaan ja muuhun erikoiskauppaan. Noin 18 000 k-m² kohdistuu tilaa vaativan erikoistavaran kauppaan ja autokauppaan. Uuden liiketilan tarve vuoteen 2030 mennessä on Lieksassa noin 16 000 k-m², mikäli kaikki liiketilatarve on uusperustantaa.

Matkailun ja vapaa-ajan asukkaiden ostovoiman voimakas kasvu voi kuitenkin tulevaisuudessa vahvistaa kaupan toiminta- ja kehitysedellytyksiä Lieksassa. Mikäli kaupan toimintaedellytykset paranevat ja kaupallinen vetovoima lisääntyy, vaikuttaa se osaltaan myös Lieksan vähittäiskaupan kokonaismitoitukseen ja uuden liiketilan tarpeeseen. Tässä skenaariossa² Lieksan vähittäiskaupan kokonaismitoitus vuonna 2030 olisi noin 49 000 k-m², josta noin 30 000 k-m² kohdistuisi päivittäistavarakauppaan ja muuhun erikoiskauppaan sekä noin 19 000 k-m² tilaa

² Pohjois-Karjalan kauppapaikkaselvityksen (2015) palveluverkon kehittämisvaihtoehto 2B

vaativaan erikoistavaran kauppaan ja autokauppaan. Tässä vaihtoehdossa uuden liiketilan tarve vuoteen 2030 mennessä olisi Lieksassa noin 19 000 k-m², eli 3 000 k-m² enemmän.

Kotitaloudet tarvitsevat arjessaan erilaisia palveluita ja palvelujen saatavuus on keskeinen kysymys etenkin lapsi- ja eläkeläistalouksissa. Lieksan väestö ikääntyessä eläkeläistalouksia on yhä enemmän ja näin entistä keskeisimmiksi muodostuvat ikääntyville suunnatut palvelut. Eläkeläistalouksia on eniten Lieksan Keskus, Mähkö-Timitran ja Pankakosken postinumeroalueilla. Pankakoskella sijainneen Siwan toiminnan loppuminen talvella 2018 luo alueelle palveluaukon, joka vaikuttaa erityisesti alueen ikääntyneiden päivittäistavarakaupan saavutettavuuteen. Lieksan ikääntyneistä yli 30 prosenttia kuuluu ryhmään, jolla on päivittäistavarakauppaan matkaan yli 2 kilometriä mutta enintään viisi kilometriä. Tarkastelussa ei ole huomioitu Pankakosken palveluaukon muodostumista.

Julkiset palvelut sijoittuvat keskustan tuntumaan kuten Pielisentien alkuun ja Koski-Jaakon kadun varteen, sekä Kainuuntien läheisyyteen. Uusia asuinalueita ja rakentamista tulisi suunnitellaan niin, että olemassa olevaan palveluverkkoon tukeutuminen on ainakin osin mahdollista. Palveluverkon kehittämisessä tulisi huomioida väestön ikääntyminen myötä tapahtuva palvelutarpeen muutos, kuten asumiseen liittyvien palvelujen, sekä hoiva- ja kuntoutuspalvelujen tarpeen, lisääntyminen. Toisaalta toimintaympäristön muutos näkyy myös tarpeena sovittaa päivähoidon tarjonta kysyntää vastaavaksi. Tarvetta olisi esimerkiksi uudelle Ryhmäperhepäiväkodille. Lapsitalouksia on eniten Lieksan Keskus ja Mähkö-Timitran postinumeroalueilla.

Vuonna 2015 Lieksassa oli palvelualan työpaikkoja lähes 2500. Postinumeroalueittain tarkasteltuna eniten palvelut työllistivät Lieksan keskuksessa. Matkailu on globaali kasvuala ja matkailutuloa kertyi Lieksaan vuonna 2015 yli 2,3 miljoonaa euroa. Lieksan keskustan ulkopuolella ei ole kuitenkaan ole 10 kilometrin säteellä tarjolla matkailupalveluita. Tämä luo palveluaukon etenkin niille matkailijoille, jotka tulevat Lieksan keskustaan julkisilla liikennevälineillä sesonkiaikana. Jos matkailijalla on käytettävissä auto, ovat puolen tunnin ajomatkan päässä olevat majoituskohteet ja lomamökit saavutettavissa. Puolen tunnin ajomatka majoituspaikasta vähentää kuitenkin Lieksan keskustan tarjoamien palveluiden houkuttelevuutta.

Palvelutuotannon kehittymisen näkökulmasta Kolin matkailukeskittymän rooli on merkittävä. Kolin alue on tunnustettu maakunnan kehittymisen kannalta keskeisenä alueena, jonne on mahdollista luoda monipuolisesti uusia toimintoja, yrityksiä ja rakentamista. Tavoitteena on erityisesti majoitus- ja palvelukapasiteetin kasvattaminen sekä infrastruktuurin kehittäminen. Visio sisältää

Kolin matkailuvolyymin kymmenkertaistamisen nykyisestä vuoteen 2050 mennessä ja tämän myötä vaikutusalueen merkittävän vahvistumisen. Kehitys vaikuttaisi myös Lieksan ja Juuan työpaikkoihin ja väkilukuun, sekä voisi pitkällä aikajänteellä tarkoittaa 2000 uutta työpaikkaa matkailuun, palveluihin, kauppaan, kuljetusalalle jne.

Lieksan keskusta sijoittuvat palvelut ovat melko hyvin saavutettavissa henkilöautolla ja joukkoliikenteellä, sekä lisäksi myös lähialueelta kevyellä liikenteellä. Lieksan kaupungin strategian 2030 painopistealueet ovat elinvoima, talous- ja omistajaohjaus, hyvinvointi sekä osallisuus. Maapoliittiset toimenpiteet kohdentuvat ensisijaisesti elinvoimaan, mutta niillä on merkittävä vaikutus myös hyvinvoinnin edistämisessä. Toimenpiteisiin kuuluu mm. kulkuyhteyksien monipuolistaminen kaavoituksen keinoin. Palveluverkon tulisi vahvistaa kaupallista vetovoimaa ja samalla turvata myös muiden lähipalvelujen toiminta- ja kehitysedellytykset.

Tavoitteena voidaan pitää tasapainoisen ja kestävä palveluverkon kehittämistä. Ympäristön näkökulmasta kestävyudessa tulisi huomioida myös HINKU-hankkeen tavoitteet kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi ja sitä edesauttava toiminnallisesti monipuolinen ja rakenteellisesti eheä yhdyskuntarakenne. Maankäytön suunnittelulla voidaan vähentää liikkumistarvetta ja näin asiointimatkoista aiheutuvia ympäristöhaittoja. Keskeistä on myös edistää kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen käyttömahdollisuuksia asiointimatkoilla. Palveluiden saavutettavuus on turvattava kaikille väestöryhmille, joten esteettömyys tulee ottaa suunnittelussa entistä paremmin huomioon. Monipuolinen ja hyvin saavutettavissa oleva palveluverkko mahdollistaa Lieksan keskusta-alueen kehittämisen vähittäiskaupan ja muiden palvelujen kestävä sijaintipaikkana.

LÄHTEITÄ

Keskuskauppakamari (2016). Alueiden kilpailukyky 2016: Yritysten näkökulma.

Kohijoki, Anna-Maija (2013). Onko kauppa kaukana? Päivittäistavara-kaupan palvelujen saavutettavuus Turun seudulla – ikääntyvien kuluttajien näkökulma. A-15:2013. Turun yliopisto.

Kolin kehittämisen iso kuva 2050. Loppuraportti 6.3.2018.
<http://webdynasty.pohjoiskarjala.net/Dynasty/Juuka/kokous/20182194-8-2.PDF>

Lieksan kaupunki 2018. Tilinpäätös 2017.

Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma 2018–2021 (2017). Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. Julkaisu 187.

Pohjois-Karjalan liitto 2011. Paikallisesti – Uusiutuvasti – Vietävän tehokkaasti.

Pohjois-Karjalan ilmasto- ja energiaohjelma 2020. Julkaisu 145.

Pohjois-Karjalan aluerakenne 2040.
<http://draftbook2.adkiivisites.com/presentation/sweco/pohjois-karjalan-rakennemalli/elinvoimainen-pohjois-karjala>

Solita (2015). Kaupan trendit ja tulevaisuus 2015. https://www.solita.fi/wp-content/uploads/2015/05/Kaupantrendit_ja_tulevaisuus_2015.pdf

Suomen ympäristökeskus (2012). Yhdyskuntarakenteen toiminnalliset alueet Suomessa. SYKE rakennetun ympäristön yksikkö. Helsinki 2012.

TEM (2018). Alueellinen matkailutilinpito. Matkailun talous- ja työllisyysvaikutukset maakunnittain 2013–2014. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 16/2018.

Tilastokeskus (2015). Palvelut ovat merkittävä osa kotitalouksien kulutusta.

Tilastokeskus (2016). Talouksien koko ja elämänvaihe (TE) 31.12.2016

ToolBox-travel (2016). Lieksan vetovoimaisuus ei näytä puhuttelevan kiinalaisia matkailijoita - ainakaan vielä. <http://www.toolboxtravel.fi/lieksan-vetovoimaisuus-ei-nayta-puhuttelevan-kiinalaisia-matkailijoita-ainakaan-vielä>

www.lieksa.fi/kehittamishankkeet

www.lieksa.fi/lieksan-yrityksia-ja-yhdistyksia

www.tuomassantasalo.fi